

Cuprins

Argument.....	9
Cuvânt-înainte	37
CAPITOLUL I. Originile filosofiei politice occidentale în Antichitate și importanța ei directoare. Gândirea abstractă despre umanitate și gândirea concretă despre națiune	41
CAPITOLUL II. Reflecția filosofică medievală asupra elementelor universale și naționale în Sfântul Imperiu Roman. Distrugerea unei legende.....	70
CAPITOLUL III. Renașterea: umanismul național și universal. Geneza ideii statului bunăstării individualiste.....	86
CAPITOLUL IV. Încercările raționaliste de fundamentare a statului bunăstării individualiste în epoca Iluminismului și ideea metafizică de Europa și imperiu la Leibniz	116
CAPITOLUL V. Problema fundamentală nerezolvată a filosofiei Revoluției Franceze și a celei Americane – cauză și a eșecului teoriei lui Kant despre stat	133
CAPITOLUL VI. Descoperirea ideii naționale în filosofia romantică a statului din vremea lui Goethe	152
CAPITOLUL VII. Pervertirea filosofiei politice a Iluminismului și a romantismului în secolele XIX și XX	219

1. Pervertirea filosofiei politice a Iluminismului	220
2. Pervertirea filosofiei politice a romantismului	243
CAPITOLUL VIII. Națiunea ca obiect al sociologiei empirice	270
CAPITOLUL IX. Pata opacă a filosofiei politice a prezentului	285
CAPITOLUL X. Ideea națională din perspectivă științifică...	323
1. Problema identității	323
2. Ideea mulțimii de sisteme naționale. Identitatea sincronică	326
3. Dinamica mulțimilor de sisteme naționale. Identitatea diacronică	339
4. Critica determinării romantice a identității naționale	354
5. Soluționarea sistemică a problemei identității naționale pe baza mulțimilor de sisteme naționale diacronice și sincrone într-o analiză rezumativă	363
6. Încă un tip de identitate națională a romantismului. Excurs asupra limbii	367
CAPITOLUL XI. Fenomenologia identificării naționale	380
CAPITOLUL XII. Structura mitică a identificării naționale	391
CAPITOLUL XIII. Dreptul ontologic al conștiinței naționale mitice	400
CAPITOLUL XIV. Dezbatere critică finală cu filosofia politică a romantismului	409
CAPITOLUL XV. Națiunea și Europa. Perspectivă	418
REGISTRU DE PERSOANE	434

Dacă națiune nu e, nimic nu e!

Argument

Problema compatibilității proiectului unității europene cu națiunea și statul ei continuă să fie dezbătută controversat și împarte, aparent ireconciliabil, mediul politic și opinia publică din țara noastră și din Europa. Este argumentul principal pentru traducerea în limba română a studiului științific de incontestabilă autoritate al filosofului german Kurt Hübner: ***Națiunea. Un fenomen reprimat, inevitabil, demn de năzuit***, care oferă repere de eminentă importanță practică pentru înțelegerea provocării profunde a acestui proiect pentru statul național și cetățenii săi. Mi-am asumat acest demers ca o obligație profesională, în calitate de diplomat român la Berlin (RDG) și Bonn, fosta capitală germană, martor al unor secvențe importante ale reunificării Germaniei și implicațiile ei pe plan european, convins de necesitatea prevalenței spiritului critic pe această temă și în dezbaterile din țara noastră.

Editat în contextul reunificării politice a Germaniei, studiul a stimulat reflecțiile filosofice asupra rostului națiunii într-o Europă în care, după încheierea oficială a Războiului Rece, a apărut, firesc, speranța refacerii unității sale prin integrarea și a noilor democrații est-europene. Studiul este dedicat prioritar națiunii ca fenomen natural și concept teoretic, fundament indispensabil al statului. În sine, restabilirea unității național-statale

a Germaniei oferea un argument peremptoriu: numai statul național, în deplina exercitare a atribuțiilor sale, poate valida o structură instituțională integratoare la nivel european.

Este de remarcat că, în faza inițială a procesului de integrare, actorii politici vest-europeni n-au dispus, în afară de bune intenții (promisiuni de bunăstare și pace, ecranarea ideologică față de Est), de un blueprint temeinic elaborat. Modelul integraționist, promovat insistent și interesat sub lozinca unității europene, devenea un deziderat general aparent generos, însă din cauza deficitului de înțelegere și mânuire conceptuală a fenomenului național în noul context istoric european, articularea lui s-a întemeiat pe recurgerea predilectă la rețeta *trial-and-error*, firavă metodologic și care, în timp, a generat rezultate discutabile. Fostul președinte al Franței, Charles de Gaulle, avertiza deja în anii 1960 despre pericolele unui proiect supranațional, afirmând că „singura realitate internațională este națiunea” și a pledat constant pentru o „Europă a națiunilor”, bazată pe cooperare interguvernamentală, o viziune pe care argumentele lui K. Hübner o validează științific.

În perspectiva previzibilă a extinderii spre Europa de Est, proiectul necesita, cu atât mai mult, o reînnoită și autentică fundamentare, nu doar în plan politic și economic. Era esențial ca ideea națională și europeană să fie lecturate corect în cheie filosofică; se impunea apoi ca abordarea științifică să fie asumată de acțiunea politică, ceea ce nu s-a întâmplat și nici nu s-a conștientizat pe parcurs. Cerința imperativă trebuia să fie limpezirea conceptuală necesară înțelegerii profunde și corecte în primul rând a *filosofiei națiunii*, pe care n-o putea furniza descriptivismul bibliografiei foarte bogate și utile în materie, unde se înscriu și remarcabile contribuții românești. Doar o astfel de abordare ar fi putut duce la decantarea ideii europene, a unui răspuns la întrebarea „de ce”, „cum” și „pentru cine” ar dobândi sens devenirea Europei, dincolo de expresia sa geografică; cum ar putea coexista în pace, securitate și bunăstare națiunile europene după atâtea traume ale istoriei, respectiv cum ar trebui

să fie înțeleasă unitatea Europei. Cartea filosofului german răspundea acestui comandament și a fost precedată de cercetările sale asupra fundamentelor filosofiei.

Demersul științific al autorului relevă divizarea apărută în filosofia politică începând din Antichitate între **gândirea abstractă platoniană (universală)**, din care s-a hrănit o filosofie politică prevalentă și în prezent în încercarea de a construi teoretic statul în baza ipoteticului contract social, în spiritul unui raționalism mecanic, utilitarist din indivizi (omul ca specie) care se unesc doar pentru a-și asigura bunăstarea și siguranța, și **gândirea concretă aristoteliană (națională)** despre om ca ființă a priori socială, trăind într-o intimă comunitate de limbă și cultură cu semenii lui și a cărei individualitate obiectivă se împlinește firesc în statul ei. Intercon condiționarea, dar și evidentă contradicție între cele două abordări va marca întreaga istorie a filosofiei politice și se va reverbera asupra temei politice **cetățean și stat** sau **națiune și stat**. Demonstrația documentată a autorului clarifică rolul decisiv al națiunii ca temelie a statului modern și eșecul încercărilor de a-l construi arbitrar, fără înțelegerea forțelor sale de coeziune.

De aici pornind, filosoful K. Hübner s-a dedicat cu pasiune și rigoare științifică fundamentării conceptuale a ideii de națiune și, implicit, a ideii de Europa, înțelese într-o corectă relaționare, ca două posibile fețe ale aceleiași monede, cum preconiza în epocă și cancelarul federal german H. Kohl. Proiectul european dobânda astfel o reînnoită și autentică motivare de care însă decidenții politici europeni la nivel comunitar și național n-au luat încă cunoștință și continuă s-o ignore cu superbie, în pofida consecințelor devastatoare provocate de șirul neîntrerupt de crize care continuă să zguduie din temelii mult elogiatul construct.

Brexitul a dezvoltat fragilitatea, vulnerabilitățile și disfuncționalitățile întregului proiect și implicit nevoia regândirii staticii sale pentru a rezista în timp; o provocare neasumată nici de birocrăția tehnocrată îmbibată supranațional de la Bruxelles și nici de liderii politici naționali obedienți. Cantonarea

în rutina „business as usual” nu este însă în măsură să prevină următoarele crize și nici să valorifice eventualele oportunități.

Autorul și-a expus concentrat argumentele sale în „Cuvânt-înainte”, familiarizând cititorul cu esența provocării sale. Consecvent eticii profesionale, K. Hübner consideră că obiectivarea concluziilor studiului său științific revine, firește, politicienilor și nu interferează în competențele lor. Ajunși la guvernare, cu rare excepții, aceștia ignoră, însă, serviciile științelor, rămânând practic la dispoziția potentatilor din economie care i-au promovat. Aroganța factorului politic de a se considera stăpânul realității și a o modela în virtutea unei false atotputernicii influențează nefast evoluția UE. În prezența acestui studiu, căruia nu i se pot aduce contraargumente de fond, se va putea înțelege cui aparține răspunderea pentru voluntarismul și derapajele care au condus la scăderea alarmantă a încrederii pe care europenii au investit-o inițial în proiectul istoric european.

Îșuează deci unitatea Europei? La decenii după începuturile euforice, ne confruntăm cu o realitate tulburătoare: proiectul de unificare europeană evidențiază fisuri profunde care sugerează că temelia proiectului este mai fragilă decât s-a crezut. La momentul apariției studiului (1991) prevalau abordările excesiv optimiste; în prezent apar constant analize critice lucide tot mai larg împărtășite, însă la nivel oficial retorica rămâne neschimbată.

Pornind de la imboldul necesar și firesc de a valorifica fondul ideatic al studiului filosofului german, am considerat potrivit să expun unele reflecții și comentarii (nu studiu), în spiritul renumitei maxime despre adevărul care „vă va face liberi” și a nu mai puțin faimosului adagiu al lui Hegel: „Cel mai practic lucru este o bună teorie”, ca premise pentru o înțelegere mai profundă a realității și a nevoii firești de a fi transformată. Interogarea în spirit critic, accesibilă de altfel oricărei persoane avizate, a deficitelor majore de parcurs ale evoluției integrării europene răspunde necesității unei resetări și recalibrări de amploare a

întregului proiect european a cărui rațiune nu poate fi decât crearea condițiilor pentru valorificarea potențelor de progres uman ale tuturor națiunilor în beneficiul lor și al aparținătorilor ca premisă pentru o ordine a păcii. O investigare obiectivă va releva carențele acestui proiect care derivă din sistemul social-economic autodeclarat „victorios” după îndepărtarea regimurilor totalitare din țările est-europene și care își consumă revanșa cantonat într-o rigidă și anacronică anchilozare. A exprima opinii critice la adresa lui nu înseamnă nostalgie după un sistem revolut, ci o premisă pentru sinteză despre care Hegel spunea că este cea care trimite la întreg și adevăr. Realitatea e că ideea europeană ar putea fi exprimată, chiar mai adecvat, și printr-o altă formulă decât cea de UE, iar studiul de față nu o exclude. Kurt Hübner nu oferă doar repere sigure de analiză, ci stimulează reflecții utile asupra prezentului și viitorului. În acest demers, am reluat, spre exemplificare, unele idei ale autorului explicitate și susținute și prin minime trimiteri la alte surse obiective, de autoritate în materie, selectate subiectiv, și supun atenției cititorului un set de evaluări și considerente pertinente, ca preambul la lectura lucrării:

Națiunea – un concept accesibil demonstrației științifice. Este pentru prima dată când un gânditor de marcă oferă o armătură filosofică riguroasă pentru înțelegerea fenomenului național, a ideii de națiune și de Europa și a fenomenologiei identificării implicite și concomitente cu realitatea ambelor concepte. Este vorba de *teoria mulțimilor de sisteme istorice structurate* în dinamica lor sincronică și diacronică, fundamentată pe concluziile faimoasei sale lucrări: *Critica rațiunii științifice* (Freiburg/München, 1978). Autorul nu se limitează la explicația științifică exterioară a ideii naționale în esența ei – identitatea națională ca postulat practic necesar conviețuirii sociale și al configurării relațiilor internaționale – ci cercetează și fațeta ei interioară, anume în ce constă identificarea oamenilor cu națiunea, faptul că aici nu este vorba de un act de voință, ci

de o legătură intimă profundă, cu un impact afectiv existențial marcat de destin. Pe acest fir sunt identificate forțele de coeziune care asigură dăinuirea națiunii, ceea ce presupune cultivarea și protejarea conștiinței propriiei identități și respectul necondiționat al celei specifice fiecărei națiuni, afirmarea unui interes național rațional, lucid și legitim ca premisă naturală a ideii de unitate europeană. Fiecare națiune reprezintă o unicitate, orice comparație între ele nu va face decât să releve specificul sacrosanct și neimitabil al fiecăreia. Națiunile în diversitatea lor constituie sursa inepuizabilă de valori, criteriul de validare și finalitatea acestora. Înțelegerea esenței coeziunii naționale este premisa accesului la esența acelei solidarități supraordonatoare care ar putea fundamenta unitatea europeană.

Abia recuperarea în termeni științifici a conceptului de națiune face posibilă decantarea unei formule adecvate de arhitectură a unității Europei, asumată natural și nu la comandă „de sus”, ca modalitate de conviețuire pașnică prin cooperare benefică a tuturor națiunilor componente, având ca fundament forțe de coeziune în analogie cu cele ale națiunii. Demnă de reținut este reconstrucția făcută de autor națiunii ca produs al unei evoluții naturale (ceva născut), în timp ce forma presupusă de națiune-umbrelă (ceva făcut) este extrasă din materialul istoric este sugerată ca un posibil design pentru un construct ideatic spre care ar putea aspira europenii, altfel de înțeles, prin intermediul UE (dacă invocata refondare chiar ar avea loc) sau o altă formulă organizațională. Reușita va depinde decisiv de relaționarea corectă a nivelului național cu cel european. În acord în principiu cu el, Ernst W. Böckenförde, specialist în drept constituțional, atenționează însă că o astfel de evoluție spre un mai înalt grad de solidaritate (uniune politică) presupune un summum de condiții dificil de întrunit în perspectiva previzibilă și nu poate fi produs doar de insistența pe o comunitate de valori declarativ imuabile, dar fluctuant interpretabile. Realitatea dovedește însă că dificultățile au, în esență, conexiune cu logica ideologică a neoliberalismului globalist generator de antagonisme la nivel

continental și național, cu divizarea societăților între o minoritate de *winners* și o mare majoritate de *losers*, în care primii mizează pe o abordare supranațională, în timp ce ultimii, fie își poartă patria în bagaj prin Europa, fie speră ca dreptatea să renască în țara lor. Adevărata unitate europeană nu poate fi construită pe o filosofie antinațională, sub flamura neoliberalismului. Concluzia se impune de la sine: națiunile trebuie să fie eliberate de stresul supranațional!

Ideea de națiune și cea de Europa pot fi corect înțelese și relaționate numai dacă se ține seama de clarificările teoretice, la fel de actuale și utile, expuse de K. Hübner în studiul său. Sincopele și disfuncțiile integrării europene le adevăresc.

Națiunile au vocația „veșniciei”. Ca fenomen antropologic și concept validate de istorie, națiunea constituie matricea în care a fost și este mereu așezată umanitatea (matrix humanitatis), reperul central ordonator și director al acțiunii ființei umane, rațiunea și finalitatea existenței sale. Ea dă conținut și sens identității personale, fără de care conviețuirea în societate nu ar fi posibilă; totodată îi conferă identitatea sa națională distinctă facilitându-i participarea la gestionarea „mersului” lumii, pe care numai ea o poate gira existențial. Numai în ea își poate găsi cu adevărat rost și împlinire viața fiecărui individ și numai aici indivizii devin „nemuritori”, în sensul că națiunea le recunoaște, validează, depozitează și perpetuează în memoria ei acolada vieții lor creatoare ca amprentă informatică pentru posteritate. Mereu vie în sensul unei vocații a „veșniciei” este doar națiunea, nu individul, care se poate însă salva în și prin ea pentru a aspira la „nemurire”. O existență umană în afara națiunii este practic imposibilă, nu există om în general, ci numai unul concret în determinarea lui națională. Este un adevăr incontestabil că acceptanța proiectului Europei unite este dependentă de percepția lui ca garant al afirmării tuturor națiunilor sale ca „forme diversificate, egale ca valoare prin voință divină, de exprimare a ideii creației infinite care este umanitatea” – cum le

înțelegea romantismul german, redescoperit și evaluat critic de către autor.

O idee europeană viabilă nu poate fi concepută și înfăptuită în contrasens cu această înțelegere a națiunii care s-a afirmat în istorie, cum spunea Simion Mehedinți, savantul geograf și geopolitician român, drept „cea mai înaltă potență a umanității,... un organism natural biogeografic – formula cea mai potrivită cu progresul omenirii”. Și tot de la el reținem că „nemurirea” nu-i este dată totuși nici națiunii ca un cec în alb (la filosoful Ernest Renan – ideea națiunii ca „plebiscit permanent”), încât va trebui să aibă mereu trează forța de a se păzi de trei mari primejdii: lipsa de cultură ce o poate văduvi de posibilitatea adaptării la realitatea în schimbare; o criză demografică determinată de organizarea deficitară a vieții sociale; un exces de civilizație care-i poate debilita propria forță vitală. Cu îndreptățire, filosoful S. Mehedinți adăuga trei condiții necesare pentru ca România vremii sale să fie ținută pe calea „veșniciei”: o concepție științifică despre tot rostul lumii, o concepție morală despre viață și prețuirea deplină a concepției naționale a statului (Ctin. Schifirneț: studiul introductiv la lucrarea lui S. Mehedinți, *Poporul*). Valabilitatea acestor idei este mereu actuală, cu atât mai mult în contextul apartenenței la UE.

Unitatea europeană trebuie să fie asumată de state naționale deplin și egal suverane. Restabilirea unității Germaniei prin exercitarea dreptului la liberă autodeterminare și resurecția națională în statele fostului bloc sovietic au confirmat această exigență ca un adevăr axiomatic: nu se poate imagina unitatea Europei în opoziție cu statul național suveran. Națiunea presupune asumarea permanentă a principiului autodeterminării și a suveranității sale într-o deplină concertare și armonizare cu interesele celorlalte state naționale membre. Practica a dovedit însă că „exercitarea în comun” a suveranității cedate UE favorizează, de regulă, interesele statelor membre mai mari și mai influente și generează pentru cele cu o pondere

politică și economică mai mică frustrări, inegalități și dezavantaje. Transferul unor drepturi de suveranitate către centrul de la Bruxelles și politica acestuia de forțare a unor noi transferuri nu înseamnă că există o suveranitate europeană, oricât ar fi de vocal proclamată de unii politicieni din interese hegemonice. Suveranitatea este apanajul exclusiv al națiunii, nu al UE ca organizație supranațională care nu poate aspira la vocația „veșniciei”. Suveranitatea nu poate fi nici partajată, nici compozită, nici plurală – formule constructivist eclectice lansate mai nou pentru a stimula revitalizarea UE dar care trimit, conștient sau nu, înapoi la formula brejnevistă a suveranității limitate. Teoriile despre nevoia unui motor al uniunii, despre geometrii și viteze variabile, rolul privilegiat asumat de către „cei mari” tacit sau abuziv, ideea de UE-club exclusivist dau credit suspiciunii că unitatea și reziliența constructului sunt problematice (Paul Lever, *Regulile Berlinului. Europa și calea germană*, Ed. Niculescu, 2018) și au mărit sensibilitatea statelor membre față de problema suveranității naționale. Încă în deceniile trecute au fost voci care au atenționat asupra depunctării statului național suveran.

Václav Klaus, fostul președinte al Cehiei – unul dintre puținii politicieni estici care au exprimat un punct de vedere critic –, afirma că supranaționalul nu este o valoare, ci „o amenințare la adresa democrației și a libertății individuale”. Înaintea sa, din partea „vechii Europe”, Margaret Thatcher, ex-premierul Marii Britanii, a fost un critic fervent al integrării europene supranaționale, cu argumente valabile și în prezent. În faimoasa sa alocuțiune de la Colegiul Europei din Bruges, 1988, M. Thatcher punea degetul pe rană: ideea europeană nu este proprietatea vreunui grup sau a unor instituții; suveranitatea națională este un bun fundamental care nu trebuie sacrificat pentru un proiect supranațional; viitorul fiecărui stat membru nu stă numai în Europa; a lucra împreună nu presupune suprimarea naționalității și concentrarea puterii la centrul unui superstat european; o Europă unită ghidată de un scop și sens

comun înseamnă conservarea tradițiilor diferite și simțul mândriei naționale ale fiecărei țări ca sursă a vitalității de-a lungul secolelor. „Nu ne-am angajat să renunțăm la frontierele noastre pentru ca un nou superstat națiune (?) să se pregătească să exercite o nouă dominație”.

Raportat la aceste critici, se poate constata că, după părăsirea UE, Marea Britanie, eliberată de constrângerile comunitare, și-a regăsit ritmul unei dezvoltări normale. Prin comparație, s-ar putea spune că țările est-europene au fost absorbite în UE devenind, după J. Stiglitz, economistul laureat al Premiului Nobel, de cel puțin de două ori mai sărace decât dacă nu ar fi aderat!

Fără o reflecție mai profundă, dar și ca o reacție de respingere a „suveranității limitate”, impuse de Kremlin, europenii de Est, seduși de politicienii lor și de mirajul unei bunăstări „ca afară”, au acceptat prin aderarea la UE cedarea unor atribute suverane esențiale, conștientizând cu întârziere capcanele supranaționalului. După ce unele așteptări s-au dovedit iluzii amăgitoare, națiunile realizează că într-o UE care experimentează ideea de centru și periferie este preferabil să nu renunțe la propriul telefon în favoarea Europei telefonului unic! Totuși, exit-ul nu este soluția.

Un proiect cu deficite congenitale. Dominat de logica neoliberalismului înțeles în expresia sa capitalist-globalistă (legea profitului cu orice preț), constructul european nu poate fi creditat cu capacitatea de a disemina bunăstare pentru toți, stabilitate și pace socială în interior; în ipostaza de „club exclusivist” proiectează în exterior suspiciuni privind un comportament cu posibile reverberații european-șovine. Practica integrării europene nu confirmă ideea potrivit căreia cvasi-substituirea guvernării reprezentativ-democratice în cadrul statului național cu guvernanta tehnocrației nereprezentative de la Bruxelles soluționează mai bine problemele fiecărui popor european, așa cum se afirmă prin exerciții verbale fără acoperire.

Evoluții precum pandemia de Covid-19, criza energetică și divergențele în politica externă au scos la lumină problema fundamentală a raportului dintre suveranitatea națională și structura supranațională a UE. Statele membre au reacționat, instinctiv, prin adoptarea unor măsuri naționale, de la închiderea frontierelor și achiziția independentă de echipamente medicale până la negocierea individuală a contractelor energetice. Aceste acțiuni au relevat că, în fața unor amenințări existențiale, *reflexul național de autoprotecție* primează. Lipsa unei viziuni comune, dar și reticența de a mai ceda suveranitate în domenii vitale au demonstrat că proclamată *solidaritate europeană* are limite firești și nu poate surclasa interesul național. Soluțiile centralizate inițiate ulterior de Comisia Europeană au fost luate în totală lipsă de transparență în avantajul Big Pharma și prin prejudicierea contribuabililor, o nouă dovadă că integrarea nu urmărește bunăstarea lor. Se confirmă că de la acest nivel se practică o politică departe și nu aproape de cetățeni, urmată fidel și la nivel național.

Ca fundament al UE, neoliberalismul supune națiunile unui test major care probează că în evoluția societății nu s-a depășit încă „faza prădătoare” (Thorstein Veblen); criza însoțitoare de sens aruncă societatea într-un blocaj de incertitudini paralizante. Individualismul hedonist care atrofiază până la negare sentimentul de solidaritate și empatie; situarea intereselor de grup deasupra binelui comun; sărăcia extinsă și șomajul, acutizarea inegalităților economice generatoare de convulsii sociale, inclusiv de tendințe separatiste; starea de spirit de nesiguranță și teamă de viitor în mari segmente ale populației; gravitatea declinului demografic și conflictele cultural-civilizaționale create de fluxul de imigranți în logica unei multiculturalități sufocante; menținerea decalajelor de dezvoltare între statele membre; omnipotența corporațiilor supra-naționale cu efecte distructive pentru sistemul imunitar al națiunii etc. sunt fenomene simptomatice pentru criza sistemului capitalist de factură neoliberală întruchipat de actuala UE.

În esență, oligarhia globalistă de inspirație soroșistă promovează un model de conviețuire bazat pe concurența atroce și distrugerea solidarității sociale, pe dezagregarea nucleului familial (familia fiind „mica națiune”) și transformarea individului prin progresismul woke-ist și teoria identității de gen într-o ființă solitară, ruptă de rădăcinile și valorile comune, redusă la nevoi primare, maleabilă și ușor manevrabilă. Se adeverește că neoliberalismul, cu excesele economiei de piață așa-zis liberă, ca sistem egocentric și antagonic de trebuințe, creează crize cvasi-permanente, afectează profund unitatea și coeziunea națiunii și, implicit, ideea de unitate europeană și se profilează ca **principalul obstacol** pe calea spre o Europă cu adevărat unită. Despre acest adevăr incomod vorbesc fără nicio sfială economiști, sociologi, politologi din țările vestice. Profesorul politolog Elmar Alvater, în lucrarea sa *Sfârșitul capitalismului pe care îl trăim* (2005), face o critică radicală a capitalismului și afirmă că o adevărată schimbare nu este posibilă fără schimbarea actualelor structuri de putere bazate pe proprietatea privată care legitimează „forme de însușire și deposare în sens economic, social-cultural și ecologic”. Economistul grec Yanis Varoufakis sintetizează: „UE este, în mod fundamental, un cartel irațional și antidemocratic care i-a adus pe europeni pe drumul mizantropiei, al conflictului și al permanentei recesiuni”. În pofida unor reușite parțiale importante și salutare, proiectul european, în formula UE, a ajuns la un stadiu avansat de demitizare și decredibilizare și dobândește reputația dezagreabilă de produs contra naturii.

Statul național – garantul democrației. Împotriva națiunii, chipurile perimate, se desfășoară pe multiple căi o acțiune premeditată de bagatelizare și contestare, o adevărată cruciadă susținută de mainstreamul mediatic controlat de forțe globaliste oculte sau la vedere și de o densă rețea de ONG-uri sub patronajul staffului de comandă al UE; se exacerbează importanța a tot felul de minorități, a teoriilor și politicilor de gen; se vizează depersonalizarea și despiritualizarea omului,

deposedarea de identitatea sa națională și transformarea lui într-un simplu și minor element contabil în mașinăria profitului marilor companii supranaționale. În ciuda retoricii oficiale, practica integrării europene favorizează aceste fenomene, conduce la slăbirea statului națiune în dezavantajul majorității cetățenilor europeni și reprezintă în sine o sfidare a democrației.

Statul național, ca funcție a națiunii, a fost și rămâne, însă, cadrul în care s-au constituit legitimitatea și practicile democrației și se pot afirma statul de drept, drepturile (și obligațiile!) omului, precum și libertățile lui, adevărata libertate fiind cea națională („Libertatea cea adevărată a oricărei nații nu poate fi decât națională”, Simion Bărnuțiu, 1848). Slăbirea acestuia ca urmare a avansării integrării în avantajul corporațiilor transnaționale prin acapararea și spolierea resurselor materiale și umane ale națiunii echivalează cu o evidentă periclitare a democrației ca atare. În niciun caz democrația, ca formă de guvernare a poporului, cu poporul și pentru popor (Lincoln), nu poate fi ancilla pieței așa-zis libere (marktkonforme Demokratie – Angela Merkel; „Dictatura nu este opusul capitalismului, iar capitalismul nu este democrație *per se*” – Evelyn Finger, în *Die Zeit*, 2008: *Capitalismul, falimentul ultimei utopii*).

Democrația, unde votul poate pune în minoritate indivizi nepurtători de suveranitate, este apanajul exclusiv al națiunii. Între națiuni, însă, trebuie să funcționeze obligatoriu egalitatea suverană, conform Dreptului Internațional, iar apartenența la UE nu poate însemna înfrângerea acestui principiu fundamental! De aceea, în UE nu poate fi aplicabil principiul democrației ca sursă de legitimare și mod de organizare și funcționare. Filosofia politică a UE ca entitate politico-economică supranațională a devenit fățiș una antinațională și, în același timp, pe fond, chiar antieuropeană. De aceea, există perspectiva reală ca, în cele din urmă, organismul sănătos al națiunilor europene să rejeteze treptat **această** structură numită UE (accent pe „această”) cu deficite mari de legitimitate și care, din această cauză, ar putea evolua spre o fundătură a istoriei. UE ca formulă gândită să

dea un nou impuls Occidentului european este doar un ambalaj pentru eșecul unei vizibile încremeniri sistemice. Lucrarea lui Oswald Spengler, *Declinul Occidentului*, în care se avertiza că acesta a intrat în faza de civilizație imperială, cu pierderea vitalității spirituale și prevalența birocratizării formei sale goale de conținut, poate fi un reper al unei analize critice și al esenței constructului european.

UE versus statul-națiune, proeuropenism versus naționalism/suveranism! La nivel oficial comunitar, discursul pe tema integrării europene continuă să dea prioritate agendei comunitare în detrimentul celei a statului național. Asistăm la o fetișizare și sacralizare necritică a Europei istorice, pentru a fi apoi forțat echivalată cu UE, căreia i-ar fi rezervat viitorul, în timp ce națiunea și statul ei ar fi o paradigmă depășită, regresivă. Trimiterile de substanță ale autorului la W. von Humboldt și J.G. Herder sunt relevante; în spiritul vremii lor, ei aduceau argumente că națiunile sunt sacrosancte, produse divine ale naturii, „ramuri din trunchiul umanității”, conferindu-le astfel un caracter supratemporal. Apărute în vremuri imemorabile, națiunile, în devenirea lor istorică, nu vor înceta niciodată să fie un element constitutiv și portant al oricărui stat, oferind, totodată, suportul ideii de Europa. De aceea, nici statele naționale nu-și pot pierde relevanța într-o construcție opacă față de realitățile validate de istorie. O Uniune Europeană în care nu toate statele națiune și-ar mai putea da propria măsură de creativitate pentru afirmarea intereselor lor prin cooperare și competiție pașnice în folos și avantaj reciproc ar deveni un nonsens!

Instituțiile comunitare și factorii aserviți pe plan național practică intenționat o departajare artificială, propagandistică și antidemocratică a cetățenilor țărilor membre, pe criterii antinomice între proeuropeni, singurii buni, și antieuropeni etichetați drept naționaliști/suveraniști/, eurosceptici, care ar reprezenta un pericol pentru Europa. Atribuirea unei conotații negative îndeosebi termenului de naționalism, derivat din conceptul de

națiune, un fortifiant al conștiinței naționale și un echivalent al patriotismului, urmărește implicit și explicit culpabilizarea națiunii prin împovărarea ei cu false răspunderi și vinovății pentru fenomene cu urmări grave în istorie (colonialism, stări conflictuale, războaie etc.) generate în realitate de șovinism ca expresie, în esență, a intereselor politice și economice ale exponenților sistemului social dominant și, în niciun caz, de națiuni, ca atare! Răspunderea acestora din urmă (potențaii din politică și economie) a fost și este, în acest fel, mereu ocultată. Autorul face în acest sens precizarea necesară: a nu se confunda termenul de naționalism, pozitiv în esența lui, cu cel de șovinism; pe parcursul demonstrației apare însă și o anumită inconsecvență, ca un fel de concesie datorată accepțiunii generale necritice încă foarte refractară la înțelegerea corectă a acestui termen.

În istoriografia românească, clarificarea termenului de naționalism a fost operată de academicianul Răzvan Theodorescu în alocuțiunea de la Academie prilejuită de aniversarea Centenarului Marii Unirii unde precizează și argumentează, trimițând la repere de autoritate românești și europene, că naționalismul este o doctrină pozitivă, față de care numai politicieni și jurnaliști incuți pot avea „mefiență și prudență”, și chiar o atitudine de respingere ignorând previzibile urmări nefavorabile.

De la centrul comunitar eticheta de naționalism a ajuns a fi aplicată aberant și țărilor membre mai puțin dezvoltate, care, în efortul de a recupera decalaje istorice, sunt suspectate de izolaționism și neconformitate cu „uniunea tot mai strânsă”. Se forțează un proeuropenism „progresist” de circumstanță, agresiv propagandistic, lipsit de consistență și, întrucât nu există o națiune (popor) europeană, este imposibil să te raportezi cu „pro” la ceva inexistent.

Dacă pro-europenism ar putea avea sens, fără coliziune cu ideea de patriotism (națiune), atunci numai ca idee pozitivă de apartenență la întreaga comunitate a națiunilor europene, între care a avut și are loc o permanentă relaționare și care a produs o valoroasă moștenire și experiență comună exprimată

sintetic în conștientizarea imperioasă a respectului reciproc a personalității fiecăruia, a cooperării pentru dezvoltarea tuturor și a promovării păcii. În acest sens putem fi și europeni, fără vreo teamă! Într-un astfel de context, proeuropenism înseamnă mai întâi pronațiune, iar **european vs național** sau invers devine o falsă și inutilă dilemă! Ca urmare, integrare în UE nu trebuie să însemne însă impunerea/acceptarea negării de sine naționale și nici izolaționism față de alți actori ai lumii. O ilustrare concludentă a raportului cetățeanului național din patria sa față de UE, cu instituțiile sale, ar fi răspunsul la întrebarea pentru care dintre ele ar fi gata să facă sacrificiul suprem. Cercetările sociologice au relevat un răspuns afirmativ doar pentru propria patrie: naționalismul suveranist surclasează proeuropenismul de paradă, fără relevanță istorică, în lipsa fondării sale pe ideea națională.

În concluzie, practicile instituțiilor europene se subsumează în continuare gestionării inadecvate a raportului identitar național-european: statele membre au cedat suveranitate și au primit în schimb suzeranitate, în mod ciudat și abracadabrant față de o structură politică europeană non-statală cu pretenția anacronică de suzeran!

Sens of belonging – cheie de boltă a edificiului național și european. Preeminența declarată și implicită a unui „interes general european” imperativ și autonom, care ar trebui să genereze spontan unitate și identitate europeană contrapuse celor specifice națiunii, nu ține seama de o întreagă evoluție istorică marcată de sacrificiile națiunilor în lupta pentru apărarea identității, unității, libertății, suveranității și independenței lor, a ființei lor naționale! În contrast cu această abordare, cetățeanul simplu din orice stat membru nu poate înțelege de ce ar trebui să-și abandoneze identitatea sa națională așa cum voalat se urmărește, în schimbul uneia europene fals echivalate însă cu artificiala cetățenie europeană (fără popor și stat nu poate exista cetățenie!) lipsită de acel *sense of belonging* (Lord

Darendorf) generat de propria națiune. Identitățile naționale nu se propun/aleg și nici nu se schimbă ca o cămașă, cum fals își închipuie unii că s-ar putea astfel șterge sau adăuga, după bunul plac, procese naturale istoric verificabile. La fel de inadecvată și neconfirmată de realitate este opinia potrivit căreia cetățenia ar putea funcționa ca liant al națiunii încât s-ar putea vorbi de națiune civică. Cetățenia nu produce coeziune pentru națiune.

Conștiința propriei identități naționale este pentru oricare cetățean european ancora apartenenței la întregul națiunii – căminul în care s-a născut și căruia îi datorează împlinirea propriei personalități sub semnul destinului. Filosoful britanic Roger Scruton argumenta această idee afirmând că națiunea este o „realitate morală”, o formă de „dragoste de casă” (oikophilia), care nu poate fi înlocuită de instituții supranaționale impersonale. ***Același cetățean național-european însă nu ar respinge niciodată ideea unei Europe unite, fundamentată pe o complexă cooperare, concertare și armonizare reciproc avantajoase și imperativ necesare între state naționale egal suverane în formule organizaționale adecvate, generatoare de sens și finalitate umane, precum și de identitate europeană complementară (posibilă, dar încă virtuală) și nu contrapusă celei naționale validate de istorie.*** Aici se află, ca potențialitate, adevăratele resurse pentru a construi Europa națiunilor, unite prin destinul lor comun, susținută și de un necesar și condiționat posibil dublu *sense of belonging*!

Cultivarea și trăirea unei posibile, dar încă virtuale, duble identități va depinde însă decisiv de împlinirea imperativului dreptății sociale și demnității umane ca realitate trăită, dincolo de stadiul de idealuri. Aspectele morale nu pot avea un caracter facultativ. Filosoful I. Kant formula ca o exigență a imperativului categoric: omul, în demnitatea sa, este un scop în sine absolut. Logica jocului de sumă nulă specific neoliberalismului globalist lasă însă în urmă în țările membre și între ele perdanți ai unei competiții sub semnul unui egoism exacerbat care poate duce la dezintegrarea societății, la vulnerabilizarea națiunii ca atare, la

distrugerea premiselor sale. Karl Polanyi demonstra, în *Marea transformare* (Ed. Tact, 2013), că autonomizarea economicului este marca societăților dezintegrate și că interogația vechiului adagiu: *Non vitae sed solum rei economicae discimus?* este justificată; H.P. Martin & H. Schumann o demonstrează în *Capcana globalizării* (Ed. Economică, 1999). O inscripție lapidară pe Zidul Berlinului constata: „Capitalismul n-a învins, doar a rămas”, și-a luat revanșa, într-adevăr, dar nu este capabil să ofere o nouă perspectivă istorică umană optimistă în locul căreia se preced doar termeni cunoscuți cu particula „post”: post-modernitate, post-capitalism, post-democrație și, nu este exclus, post-libertate. Papa Ioan al II-lea deplângea exploatarea omului și transformarea lui în rob al lucrurilor ca un deficit major al sistemului existent. Acumularea obscenă și trivială de bogăție de către cele câteva procente de la vârful societăților europene, și nu numai, în paguba întregului național nu are nicio motivație obiectivă și morală și este principala cauză a permanentei crize de sens a lumii dominate de capital, inclusiv a fenomenului sărăciei dehumanizante. Mahatma Gandhi dixit: „Sărăcia este forma cea mai cruntă a violenței”. Neînțelegerea conceptului de națiune și a națiunii ca întreg cultural-spiritual ancorat într-un fundament material și interdependențe obiective anticipează un posibil eșec al întregului construct european.

O lecție ignorată în formă continuată. Neținând cont de eșecul Tratatului constituțional (2005), respins în Franța și Olanda, Tratatul de la Lisabona (2009) l-a preluat, cu modificări și cosmetizări ne semnificative, transferând la Bruxelles noi domenii ale politicii naționale ale statelor membre, fără transparență și consultări publice. Așa s-a ajuns la situația în care principiul subsidiarității este aplicat în sensul lărgirii tacite a competențelor comunitare în detrimentul statelor naționale, întrucât criteriul pentru definirea caracterului transfrontalier al unei probleme nu a mai fost preluat din tratatul fondator al UE (Maastricht, 1992). Prin prevederile sale, statele membre au

început să treacă în plan secund, în timp ce s-au accentuat caracteristicile supranaționale, întregul cu instituțiile sale devenind mai mult decât părțile individuale; în schimb, cetățenii statelor membre au dobândit calitatea de element constitutiv al unei UE, fără a conta însă semnificativ în procesul decizional comunitar. La nivel comunitar și național guvernamental n-a existat și nu există interes real pentru implicarea cetățenilor în dezbaterile privind „viitorul Europei”. Societatea civilă a fost monopolizată, în cea mai mare parte, de ONG-uri, care nu reprezintă decât instrumente de modelare a mesajelor emise de centrul bruxellez și alți actori statali și non-statali, și nu o platformă de exprimare netradusă a opiniilor cetățeanului. Rămâne, din păcate, valabil: *Vox populi non desideratur!*

Într-un eseu despre starea Europei, (2014), Roman Herzog, fost președinte al Germaniei, critica aspru criza profundă și deficiențele majore ale UE față de care „europenii de profesie” de la Bruxelles erau indiferenți, clamând apropierea de așteptările cetățenilor, încetarea furiei reglementatoare, limitarea la ce este esențial și sugerând modificări semnificative ale tratatelor.

Robert Schuman și Jean Monnet atenționau că, în cele din urmă, unitatea europeană nu va putea fi produsă de instituții și tratate, ci de poziționarea ideatică a oamenilor, de conștientizarea necesității și a încrederii depline în rostul acesteia. J. Monnet, citat de autor, a exprimat clar că la începutul procesului de unitate a Europei ar fi trebuit să fie situat factorul cultural și nu cel economic: „Si c’était a refaire, je commencerais par la culture”. Asumpția nihilistă în stil proeuropeanist potrivit căreia pierderea de suveranitate a țărilor membre ar putea fi suportabilă prin rămânerea la statutul de națiune de cultură a fost deja infirmată de realitatea integrării care afectează grav chiar fundamentele culturale ale națiunilor. Aici nu este adecvat nici „articolul culturii” din Tratatul de la Maastricht, care mai degrabă legitimează un „intervenționism cultural” prin inventarea de tradiții „europene” artificioase, fără ecou emoțional și în dauna celor culturale veritabile ale națiunilor europene.

Majoritatea cetățenilor europeni se îndoiesc de capacitatea UE de a gestiona echitabil problemele de cel mai mare interes pentru ei și de a oferi o perspectivă optimistă pentru viitor; în loc de soluții, de la centru li se servește autoritarism și o junglă de reglementări stufoase care, asemenea textelor documentelor constitutive, rămân puțin accesibile cetățeanului. Diagnoza filosofului italian Giorgio Agamben este revelatoare: „Ceea ce nu știe majoritatea europenilor este că în această Europă fiecare decizie este luată în comisii în care jumătate dintre membri ei sunt reprezentanți ai marii industrii din diverse branșe ale economiei. Este o minciună sfruntată că acest Tratat de bază al UE, numit și Constituția sa, ar fi singura Europă care ar putea fi imaginată, că această adunătură de lobbisti care au luat în brațe orbește religia banului ar fi moștenitoarea de drept a spiritului european”. Au inspirat cumva neajunsurile cunoscute măsuri de optimizare?

Forțarea supranaționalului, abordări confuze. Caracterizarea UE ca o „uniune sui generis” reflectă în continuare deruta conceptuală și lipsa unei explicații unitare asupra caracterului construcției europene. Definită ca fiind o entitate atipică cu „final deschis” și, în mod ciudat, servită de organe specifice unui stat căruia îi lipsește însă poporul/națiunea ca suport, UE nu poate fi percepută decât ca o distopie și nu poate să nu trezească suspiciuni privind un paternalism deranjant pentru sensibilitatea națională. Practica funcționării instituțiilor UE este dominată de abordări dogmatice și confuzie privind forțele de coeziune, limitele și „finalitatea” constructului, precum și o gravă și deliberată depunere a națiunii. La butoane se află o elită tehnocrată total devotată ideologiei oficiale a „ministerului adevărului” din UE, alimentată la nevoie cu forțe din rezerva de eligibili cultivată în timp și care, pentru acoperirea adevărului incomod, vinde oamenilor Europa ca pe un drog. Concomitent se înregistrează imixtiuni și presiuni inadmisibile în gestionarea treburilor interne ale unor state membre, în procesele electorale

și amenințări arbitrare cu sancțiuni, în dispreț față de orice principiu democratic, provocând justificate reacții „eurosceptice” față de nesocotirea suveranității naționale.

Evoluția UE într-o direcție nebuloasă acreditează, după filosoful Jürgen Habermas, ideea de „dictatură instituțională a unui federalism post-democratic” acționând fără transparență. A devenit simptomatică teama *establishment*-ului european față de votul electoratelor naționale, eliminându-se în chip total nedemocratic ideea de referendum! Cultivarea unei psihoze a fri-cii a devenit o practică menită să prevină reacții de contestare ale cetățenilor național-europeni față de sacrificarea statului social și, în general, să justifice politicile de la centru, inclusiv profilarea imprudentă a UE pe o dimensiune militară riscantă și incompatibilă cu principala ei rațiune – pacea. Aceste practici sunt de natură să stârnească justificate aprehensiuni față de forțarea abordărilor supranaționale.

În context, verdictul Curții Constituționale a Germaniei asupra Tratatului UE (Lisabona, 2009) invită la continuarea reflecției asupra raportului națiune-Europa. Curtea a constatat că suveranitatea este atributul exclusiv al statelor naționale, care o pot transmite (parțial) instituțiilor supranaționale numai prin tratatele încheiate între ele și doar pe baza acestora UE poate emite instrumente juridice; întrucât nu există un popor european, nu poate exista nici o constituție europeană, iar legitimitatea democratică este dată exclusiv de statul-națiune. O eventuală formulă de stat european federal va trebui să fie supusă în Germania referendumului.

Parlamentul European, ca reprezentanță a statelor naționale, nu se întemeiază pe o legitimitate autentică, din același motiv al inexistenței unui popor suveran european identificabil printr-o conștiință politică, limbă, istorie, tradiții și cultură comune. Prin organizarea aberantă pe familii politice, și nu pe principiul național, cum ar fi fost normal, PE a devenit un instrument de destructurare a națiunii, o sursă permanentă de dezbinare, de frustrare și nu de unitate. Este absurd ca voința unui electorat

național ce aduce la guvernare o anumită formulă politică să fie eventual blocată/înfrântă de deciziile unei familii politice de altă culoare ideologică dominantă în acest parlament. În PE nu se poate realiza nici funcția de reprezentare (nu există popor european) și nici răspunderea în fața alegătorilor atunci când votul unui deputat poate afecta un electorat național care nu l-a ales și în fața căruia, de aceea, nici nu poate fi tras la răspundere. Lungul drum și complexitatea procesului decizional în UE are un cusur evident: îndepărtează cetățenii statelor membre de luarea deciziilor care îi privesc. Ideea de „suveranitate europeană” supranațională, în subtext pentru a se acredita UE statutul de global player în profitul corporațiilor supranaționale, și teoriile despre „nation/state building” sunt și pe suport european construcții nesustținute juridic, o expresie disimulată a unor tentații hegemonice specifice unui suprapstat în devenire.

Ignorarea unui feedback necesar. Studiul filosofului german Kurt Hübner aduce un valoros câștig teoretic la înțelegerea temeinică a „tehnologiei” Națiunii și Europei și a interdependențelor, pe care n-o stăpâneau „părinții fondatori” ai integrării europene, și constituie un reper sigur pentru pătrunderea și așezarea corectă a fundamentelor și viitorului acestora. Insensibil față de spiritul critic, factorul politic se consideră infailibil și atotputernic și nu asimilează învățămintele eșecurilor de parcurs ale integrării și unității europene pentru a opera corecțiile necesare. Prin practica instituțiilor comunitare de a acapara insidios competențe „pe parcurs” și de a submina fundamentul juridic al statului național, popoarele europene sunt deposedate treptat și de alte drepturi suverane și democratice fundamentale, fără acordul lor. Faptul că marea majoritate a reglementărilor legale (după unele estimări cca 80%) provin de la Comisia Europeană produce o delegitimare de facto a guvernelor și parlamentelor naționale și semnalează o evoluție îngrijorătoare.

Controversata supremație a dreptului comunitar asupra celui național dezvoltată de CJUE, fără o bază formală în tratate,

adaugă noi provocări și incertitudini în relația satelor membre și UE și noi motive de divizare și nu este de natură să întărească unitatea. Totodată, se prefigurează o coliziune paradoxală cu principiile dreptului internațional! Lecțiile istoriei reclamă ca suveranitatea națională și dreptul la autodeterminare să fie ferm reafirmate și nu trebuie să fie cedate unei orgnizații suprastatale la schimb cu avantaje incerte sau promisiuni de bunăstare mereu amânate pentru majoritatea europenilor.

Față de criza existențială în care a ajuns UE se impune un răspuns la întrebarea legitimă dacă structura sa instituțională actuală, care a permis apariția unor mecanisme de „guvernare” informală, necontrolată, fără acordul PE și al parlamentelor naționale, precum și documentele fondatoare au temeiuri obiective sau decurg, în esență, din logica unui sistem social-economic (re)devenit dominant. În acest sens, poate fi relevant faptul că faza dinamică a integrării, începând cu anii ‘90, a coincis cu puseul globalist cunoscut, cu efectele sale corozive asupra statului național. Supralicitarea excesivă a comunității de valori europene, ca o mantră standard a ideologiei oficiale „progresiste”, este, în realitate, slab productivă pentru a fundamenta „finalitatea” UE de „uniune tot mai strânsă”, în care însă bunăstarea se privatizează, iar sărăcia se socializează. Precaritatea unității europene nu poate fi mascată de invocarea necesității de a face față unor primejdii externe manipulate propagandistic pentru care ar trebui puse în operă instrumentele păcii și nu ale confruntării. Unitatea Europei nu poate fi implementată „la ordin”, prin sacrificarea națiunii care poartă pe umerii ei umanitatea. Ignorarea urmărilor deficitelor evidente, indiferent de natura lor, semnalează un imobilism păgubitor pentru acceptanța UE în rândul național-europenilor. Busola UE este defectă.

O tentație previzibil falimentară. Direcționarea abuzivă a UE spre o structură statală artificială de tip federal lipsită de suport popular nu poate fi lăsată la discreția birocrăției tehnocrate de la Bruxelles și nici a unor politicieni obedienți față de

interese de grup interne și externe care promovează, în esență, o retorică superficială. Formula federală înglobatoare de națiuni sau părți de națiuni lipsite însă de posibilitatea afirmării lor firești nu a fost validată de istorie! Toate au impus umanității un mers al istoriei cu frâna trasă și, în final, s-au prăbușit de „indigestie”. Margaret Thatcher avertiza, în discursul din septembrie 1988, de la Bruges, că „o colaborare mai strânsă nu necesită ca puterea să fie centralizată la Bruxelles sau ca deciziile să fie luate de o birocrație numită” și că este ironic faptul că, tocmai atunci când țări precum URSS încercau să renunțe la a conduce totul de la centru, unii din Comunitatea Europeană doreau să se îndrepte în direcția opusă. „Nu ne-am angajat să renunțăm la frontierele noastre pentru ca un nou super-stat națiune (?) să se pregătească să exercite o nouă dominație.” Mai aproape de prezent, Noam Chomsky constata materializarea politicii de centralizare excesivă la Bruxelles: „În Uniunea Europeană, deciziile de bază nu sunt luate de statele naționale, ci de troica: FMI, Comisia Europeană, o instituție nealeasă, și Banca Centrală Europeană”. La vremea sa, și fostul cancelar german Helmut Schmidt vedea în UE doar un vehicul pentru „a ne putea promova interesele noastre (ale fiecărui stat membru) naționale” și nu pentru a urmări scopuri stabilite peste capul acestora.

Ca un fel de imitare a modelului SUA, există politologi/politicieni care clamează formula Statele Unite ale Europei, fără să înțeleagă că SUA, deși formată din mai multe state, la data respectivă fără diferențe culturale majore între ele, „s-a născut” ca o singură națiune ce și-a consolidat în timp specificul național. Europa continentală însă este o comunitate de națiuni deja constituite și de o mare diversitate economică, socială și cultural-spirituală, susținute de un liant specific fiecăreia consolidat în cursul istoriei, fiind imposibil de presat pur și simplu în teascul unei formule artificiale (UE) ca o nouă națiune/popor *ex machina*. Prăbușirea celor patru imperii, la sfârșitul dezastruos al Primului Război Mondial, ar trebui să tempereze avântul celor care visează la SUE. În siajul acestei idei se anunță

deja aberația termenului de „co-suveranitate” – o variantă mai evoluată a celui de „spațiu de complementaritate”.

Fără să țină seama de experiențele trecutului, corpul birocratic de la Bruxelles presează brutal spre formula federală, inclusiv sub forma unui proiect unitar ideologic, sacrificând libertatea gândirii, ceea ce amintește dureros de „ideologia comună” a fostului lagăr socialist prăbușit tocmai din această cauză. Diversitatea de opinii prin exercițiul libertății de exprimare din ce în ce mai restrictivă se reduce la articularea permisă în diverse limbi a aceleiași ideologii stabilite de centru, singura valabilă (?). O opinie recentă foarte avizată aparține prof. Dan Dungaci, care relevă faptul că UE a funcționat decenii la rând ca o comunitate economică bazată pe interguvernamentalism ce a ajutat real state să se dezvolte, să depășească regimuri semi-dictatoriale sau autoritare, unificând într-un fel continentul. „Nu era nevoie..., nu este nevoie de o federație care să facă asta. Neeuropean este stilul acesta de a impune de sus în jos, fără o conversație publică, fără un dialog real și fără legitimitate politică, idei care vin în mintea unora care nu sunt votați și care trăiesc într-o cameră închisă”. Europa ca atare (UE) nu produce nicio energetică, nu produce nicio emoție, este lipsită de acea chimie intimă cu impact afectiv care să favorizeze identificarea cu ea printr-o asumare veritabilă, nu superficială!

Față de criza existențială în care a ajuns UE, interogațiile și evaluările critice la adresa integrării europene și funcționării instituțiilor comunitare prin prisma raportării la națiune și Europa formulate de personalități de autoritate în diverse domenii (juriști, politologi, sociologi etc.) reclamă un răspuns la întrebarea imperativă dacă edificiul european își poate depăși condiția de paravan protector pentru interesele corporațiilor transnaționale și demonstra propria reziliență ca guvernantă, complementară celei naționale, în beneficiul cetățeanului și pavază față de provocările postmodernității. În timp ce UE, fondată pe logica actualului sistem neoliberal globalist incapabil să ofere o nouă și umană perspectivă de viitor, tinde să devină o

construcție istoric perisabilă, națiunea și Europa națiunilor au vocația de a prinde chiar „sfârșitul” istoriei.

Concluzii subsecvente din clarificarea conceptului de națiune:

• înțelegerea corectă a conceptului de națiune și a suitei de stări și sentimente pe care națiunea le generează: identitate și conștiință națională, naționalism, patriotism, suveranism, europenism, umanism dimpreună cu valorile specificului național, nu rigidizate paseist ci păstrate și reîmprospătate în cursul generațiilor, deschise într-o a primi și a da reprezintă cheia de boltă pentru formularea și apărarea unui interes național legitim, lucid și responsabil.

- rămâne de actualitate reînnoirea chestionării privind adevărata rațiune, legitimitate și finalitate a edificiului european, corecțiile care se impun (inclusiv regresiv) și dacă are capacitatea de a stopa evoluția din țările membre spre societăți fără sens, supuse permanent riscurilor globale;
- oferă implicit argumente pertinente pentru continuarea demersurilor vizând reunirea cu Republica Moldova și anularea practică definitivă a Pactului Ribbentrop-Molotov și în ce privește teritoriile românești ajunse abuziv în posesie străină prin revenirea lor pe cale pașnică la patria-mamă ca mandat imperativ al oricărui proiect de țară;
- constituie un fundal favorabil pentru lansarea unui proces de inovare socială, lipsit de tabuuri și false inhibiții, vizând depășirea sistemului neoliberalismului globalist bazat pe rețeta „profit before people”, specifică unui darvinism social degradant, spre un model legitimat de formula „people before profit”, în sensul unei sinteze sistemice istorice compatibile cu exigențele dreptății sociale și imperativele morale de respect și prețuire pentru ființa umană;
- facilitează o înțelegere autentic argumentată a filosofiei Dreptului Internațional, în sensul că recunoașterea interdependențelor statelor în baza unei raționalități

utilitariste derivate dintr-un raport pur contractual (clasica sferă a tratatelor) nu este suficientă ca premisă pentru conștiința identității lor naționale fără suportul unei conviețuiri pașnice prin colaborare și asistență mutuală ca element indispensabil, profund și trainic de coeziune.

* * *

Lăsăm cititorului plăcerea de a cunoaște un gânditor profund, pasionat de descoperirea adevărului, incomod și șocant pentru adepții „cărărilor bătătorite”, căruia greu i s-ar putea găsi contraargumente viabile. Studiul său dezvăluie sursele teoretice ale rătăcirilor politice care au condus în istorie la devastatoare urmări. Extrasă din material documentar aparținând preponderent spațiului istoric și cultural al națiunii germane, esența demonstrației sale se poate găsi confirmată și de realitatea complexă, specifică a celorlalte națiuni, relevându-și valoarea axiomatică. Faptul că trimiterile la evoluția integrării europene, de interes marginal pentru esența demonstrației, se opresc la data apariției cărții nu afectează cu nimic concluziile științifice ale autorului.

Exprim întreaga mea recunoștință și aduc mulțumiri colegiale prietenului meu, Ioan Al. Lupu, germanist și diplomat din vocație, pentru sprijinul competent și binevoitor acordat în transpunerea cât mai fidelă în limba română a unor citate și informații transmise în limba germană veche și la pătrunderea nuanțată a sensului unor realități politice și istorice germane.

Precizări privind traducerea

Față de textul original, am introdus, în paranteze drepte, acolo unde a apărut necesar, scurte explicații lămuritoare la unele cuvinte și pasaje, precum și cuvinte/sintagme în germană, pentru a da posibilitatea cititorului să se raporteze cu propria cunoaștere la înțelegerea contextului respectiv. Tot în paranteze drepte am adăugat precizări de nume ale unor personaje politice, filosofi, scriitori etc., cu indicarea anilor de naștere și de deces,

acolo unde acestea lipseau, folosindu-mă de sursele publice existente în mediul online. Explicațiile cuprinse în paranteze curbe, precum și sublinierile din text cu caractere italice bolduite aparțin autorului. Sublinierile cu italice nebolduite aparțin traducătorului, având menirea să evidențieze în beneficiul cititorului unele pasaje considerate de mai mare interes. Transcrierea aparatului critic s-a făcut ținând seama de normele existente în țara noastră.

Traian Pleșca

București, octombrie 2025

Cuvânt-înainte

Progresele realizate în edificarea unității europene, transformările din Europa de Est, renașterea eruptivă a gândirii naționale, reunificarea Germaniei reprezintă o fațetă, cea exterioară, pe care ne-o oferă evenimentele de dimensiuni istorice mondiale ale prezentului. Cealaltă, interioară, de mai mare profunzime, arată cât de puțin pregătiți spiritual am fost pentru înțelegerea ei. Unitatea Europei a început cu un mare proiect, cel al unei piețe comune, dar obiectivul de a se ajunge la mai mult decât atât, anume la o colaborare politică mai strânsă, presupune forțe de coeziune mai profunde și un sentiment de comuniune pe care nu-l pot oferi reglementările pieței. Promovarea schimburilor culturale, instituirea unor forme de cooperare în domeniul tineretului și alte astfel de inițiative laudabile rămân întreprinderi singulare, insuficiente pentru scopul urmărit. Pe de altă parte, obiectivul vizat ca atare nu poate fi atins de sus în jos, așa cum o demonstrează diversele instituții ale Comunității Europene, ca să nu mai vorbim de faptul că reprezentanții ei, cel mai adesea, par a nu avea nicio idee clară despre ceea ce trebuie să se înțeleagă, de fapt, prin Europa. Să se dizolve națiunile în ea? Se dorește o Europă a patriilor? Ce înseamnă mai exact una sau cealaltă? Și, de fapt, de ce să dorești aceasta? Eșecul deplorabil al Europei, incapabilă de a se exprima ca entitate distinctă

în timpul războiului din Golf [cel din 1991], este numai un simptom al acestei perplexități generale, care este una de natură spirituală.

Nici fenomenul gândirii naționale, aflat, așa cum o arată interogațiile de mai sus, într-o legătură indisolubilă cu ideea europeană, nu se prezintă mai bine. În prezent, este larg răspândită părerea potrivit căreia gândirea națională nu ar fi demnă de un om instruit, cu un orizont larg, ci ar aparține miturilor obtuze ale trecutului. În aceeași logică, suntem avertizați față de pericolul pe care l-ar reprezenta statul național, unii considerând că însăși istoria l-ar contesta. Or, cei care vorbesc în acest fel pur și simplu nu sunt în stare să facă deosebire între pervertirea suferită de ideea națională, începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și ideea de națiune dezvoltată logic din suveranitatea poporului formulată de iluminiști. Printr-o îngrozitoare simplificare, conștiința națională și naționalismul sunt aruncate în aceeași oală și, în consecință, se deduce că prin stat național nu se poate imagina altceva decât un stat naționalist centralizat. *Această abordare încheie de la bun început drumul pe care, în general, se poate ajunge la o reflecție mai profundă asupra întrebării ce este o națiune și ce înseamnă, de fapt, să-i aparții.* În acest fel, evident, nici nu s-a putut înțelege că Națiunea nu este, în niciun caz, o născocire a secolului al XIX-lea, ci a constituit dintotdeauna substanța statului și, de aceea, contrar unei larg răspândite, dar false păreri, nici Antichitatea și nici Evul Mediu nu au făcut excepție. Recomandarea mai recentă de a se înlocui statul național, chipurile depășit, cu o așa-zisă societate multiculturală este, de aceea, la fel de eronată, fiind inspirată de o gândire ruptă de realitate. Rezultatul acestei elucubrații este că filosofia politică prevalentă în prezent ne-a abandonat cu totul în complexul de întrebări fundamentale pe care trebuie să ni le punem privind viitorul.

Firește, acestor întrebări nu le putem da rapid răspunsuri prin broșuri subțiri, de genul celor folosite în lupta politică nemijlocită, cotidiană. Ideea de Națiune, ca și cea de Europa trebuie

să fie înțelese în adâncimea lor istorică. Abia din această perspectivă ni se dezvăluie de ce și în ce formă sunt aceste idei un element de rezistență al statului modern.

Necunoașterea istoriei este aici sursa tuturor erorilor. Dar este mai puțin vorba de necunoașterea unor evenimente politice ale trecutului, cât, în esență, de reflecția lor în plan filosofic. De aceea, numai o dezbatere în scopul de a le pătrunde adevărata lor semnificație ne poate ajuta să descifrăm situația în care ne aflăm în prezent. Iată de ce nu pot să-l scutesc pe cititor să mă urmeze mai întâi într-o incursiune prin istoria filosofiei politice, care ni se va releva ca o dramă a luptei dintre o gândire abstractă universală și una concretă națională. Pe fundalul acestui demers de profunzime vor putea fi date apoi răspunsuri la întrebările despre care este vorba, așa cum se va vedea în partea finală a acestei cărți.

Din asumarea inevitabilă a moștenirii istorice pe care o purtăm în noi la fel cum purtăm și viitorul nostru va rezulta fundamentat ce înseamnă pentru noi, în prezent, fenomenul național și cum trebuie înțeles el în contextul unei Europe aflate în procesul realizării unității sale. Această examinare critică, în mod necesar, atât istorică, cât și sistematică, este ea însăși o parte a identității noastre, despre care este vorba aici – identitatea noastră națională și identitatea noastră europeană.

1991, de Paște

